

Motion till riksdagen 2020/21:3620

av Cecilia Widegren (M)

Köp och försäljning av häst och levande djur i konsumentköplagen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen omgående bör införa moratorium för levande djur från konsumentköplagen så att fel inte längre behöver drabba fler djurägare i onödan under tiden regeringen tar fram nytt förslag till riksdagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra internationellt utvärderingsarbete som kommer ny svensk lagstiftning till del, då avel och försäljning av djur från Sverige är en viktig export och ska ha lika villkor, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i arbetet med ny lagstiftning bör ta in erfarenheter från drabbade djurägare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omedelbart se till att undanta djur från konsumentköplagen och därtill utreda och ta fram en separat konsumentköplag som reglerar djur och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Svensk hästuppfödning är väl ansedd i världen. Svenskfödda hästar exporteras utomlands där de skördar fina framgångar och uppfödning av hästar utgör även en av grundbultarna i den svenska hästnäringen. Uppfödning av hästar betyder också mycket för samhället i stort i form av arbetstillfällen, glesbygdsföretagande, öppna landskap m.m. För tillfället befinner sig dock uppfödare i en mycket svår situation när det gäller en av deras mest centrala verksamhetsdelar – försäljning av hästar.

Svensk hästnäring, speciellt den stora ridhästsektorn, utgörs i huvudsak av människor som använder hästen för hobbyverksamhet eller andra rekreatiösa ändamål. Det innebär att den främsta marknaden för svenska hästuppfödare finns bland

privatpersoner, samtidigt som majoriteten av uppfödarna bedriver näringsverksamhet. Vid försäljning av en häst mellan en näringsidkare och en privatperson är det idag konsumentköplagen (KKL) som styr köpet samt en eventuell reklamation. KKL är utformad för att skydda privatpersoner som i handel med näringsidkare kan vara mycket utsatta.

Den nuvarande utformningen kan dock innebära oproportionerliga konsekvenser för näringsidkare vid handel med levande djur. Problematiken medför att många hästuppfödare för närvarande är högst tveksamma inför att sälja hästar till privatpersoner. Utan en förändring innebär detta att svenska uppfödare står inför en högst reell risk att förlora sin största marknad – försäljning till privatpersoner. Fortsätter den nuvarande trenden avstannar svensk hästuppfödning, och det riskerar att medföra ett flertal negativa långtidseffekter som exempelvis minskat landsbygdsföretagande, uteblivna intäkter för näringen och förlorade arbetstillfällen.

Konsumenträtten

Konsumentköplagen (KKL) och konsumenttjänstlagen (KTjL) är två av de lagar som syftar till att skydda konsumenter, dvs. privatpersoner, i avtalsförhållande mellan näringsidkare.

Näringsidkare definieras på samma sätt i båda lagarna: fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten.

Konsument definieras: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Lagarna har tydliga inbördes skillnader när det kommer till konsumentens skyddsbehov. En person som bedriver verksamhet kan anses som näringsidkare såväl vid försäljning av en vara (häst) som vid utövande av tjänst (t.ex. tillhandahållande av boxplats för häst). En person som gör affärer med nämnda näringsidkare är enbart skyddad av konsumenträttsliga skyddsregler i förhållande till köpet, däremot inte när/om den köpta varan (det levande djuret – hästen) ska förvaras hos näringsidkaren. I KTjL är förvaring av levande djur nämligen undantaget från lagens tillämpningsområde, vilket är en jämförelse som också enligt vår mening ska göras gentemot KKL.

Näringsidkaren

Som KKL är utformad idag får näringsidkaren en direkt svag ställning i förhållande till konsumenten i de fall den köpta varan påstås vara felaktig. Näringsidkaren har då ensam fullt ansvar för att påvisa att fel som visar sig inom sex månader från köpet inte fanns vid avlämnandet – ett förhållande som inte är tillämbart på levande djur som ständigt förändrar sig vid exempelvis miljöombyte eller nya hanterings- eller träningsrutiner.

Näringsidkaren kan dessutom vara tvungen att rättsligt förhålla sig olika till sin näringsverksamhet. En näringsidkare som föder upp hästar är ofta en person som bedriver uppfödning i mindre skala och i många fall säljer ett eller ett par djur om året. Uppfödaren räknas ofta i dessa situationer inte som näringsidkare annat än i civilrättslig mening och inte i skatterättslig hänseende. Uppfödaren anses nämligen bedriva hobbyverksamhet i skatterättslig mening men drabbas ändå av de tvingande reglerna i KKL genom att i denna lag anses vara näringsidkare.

Varan

KKL är tillämplig på lös egendom och borde i praktisk mening främst avse konsumtionsvaror som t.ex. tv-apparater, bilar och kylskåp. I förarbetet till KKL diskuterades omfattningen av vilka varor som skulle ingå i KKL. Slutsatsen blev att KKL skulle omfatta samma varor som köplagen (Köpl), dvs. köp av lös egendom.

Man kan notera att bl.a. bostadsrätter, värdepapper och aktier undantagits från Köpl. Av förarbetet till Köpl framgår att det inte borde vara lämpligt att ha samma avbeställningsregler när det gäller aktier och bostadsrätter som för övrig lös egendom samt att reglerna om avhjälpande (dvs. eventuell åtgärd för att återställa varan i driftsdugligt skick efter ett fel) inte går att tillämpa på köp av lös egendom med vissa rättigheter.

Som vi påpekar saknas det en utredning som behandlar frågan om köp av levande djur. I 20 a § KKL anges som huvudregel att fel som visar sig inom sex månader ska anses ha funnits vid tiden för avlämnandet. Undantagna är fall då detta är oförenligt med varans eller felets art, vilket främst tar sikte på köp av livsmedel. Det borde vara en naturlig slutsats att levande djur kan jämföras med vissa livsmedel, som också är i allra högsta grad föränderliga till sin natur. Livsmedel är inte möjliga att återlämna i oförändrat skick några månader efter köpet och det borde heller inte vara möjligt med levande djur på samma sätt som sker idag. Samma undantag som gäller för livsmedel borde alltså kunna gälla även för levande djur, då djur i likhet med livsmedel genomgår förändringar till skillnad från mer traditionella konsumtionsvaror.

Djurskydd

Sverige har en av världens starkaste djurskyddslagstiftningar som säkerställer ett gott djurskydd och som innebär att de flesta djur lever under mycket goda förhållanden. Det förekommer dock att djurskyddet i vissa fall får stå tillbaka när ekonomiska intressen väger tyngre. En sådan situation kan vara när ett djur av någon anledning inte går att använda för det ändamål köparen avsett och denne hävdar att det föreligger ett köprättsligt fel. Många gånger försöker då köparen att häva köpet genom att en veterinär förklarar djuret obrukbart för de syften köpet var tänkt för samtidigt som hästen eventuellt inte brukas på ett korrekt sätt.

2010 genomfördes ett projekt inom ramen för Jordbruksverkets satsning på livskraftigt hästföretagande. Projektets resultat visade att en mängd hästar far illa vid situationer som uppstår när en köpare vill lämna tillbaka sin häst för att den inte upplevs hålla den standard eller motsvarar de förväntningar som avtalades vid köpet. Det förekommer att hästar medvetet tränas och/eller tävlas med på ett sådant sätt att skador uppkommer. Detta för att köparen av någon anledning inte är nöjd med hästen och vill ha en orsak att häva köpet. Säljaren kan då bli tvungen att betala tillbaka köpeskillning och även stå för de kostnader som köparen haft under tiden som djuret inte gått att använda. Om köparen dessutom haft veterinär- och vårdkostnader så kan skadestånden bli mycket höga. Detta kan ske trots att djurets skador kan ha uppkommit genom köparens hantering trots att detta inte kan härledas vid en undersökning i efterhand.

Undanta levande djur från KKL

Det finns mot bakgrund av det vi redogjort för ovan ett tydligt behov av att undanta köp av levande djur från konsumentlagstiftningen. De utredningar inom området köp av levande djur som gjorts de senaste åren har alla pekat på samma problematik. KKL i sin nuvarande form är inte anpassad till köp av levande djur, oavsett om djuret är en häst, hund eller katt. Köprättens regler om fel i vara tar inte hänsyn till varor som under sin livstid förändras på ett sätt som inte alltid kan förutses. Fel som uppstår på levande djur kan ha andra orsaker än de som lagstiftningen syftar till att skydda konsumenten ifrån, och avhjälpande av fel och omleverans är inte möjligt avseende levande djur.

Riksdagens tillkännagivande i frågan

Torsdagen den 6 april 2017 fattade Sveriges riksdag, efter civilutskottets behandling av frågan, beslut om ett tillkännagivande till regeringen om att den både nationellt och inom EU ska initiera överväganden om huruvida reglerna i konsumentköplagen för köp av levande djur är ändamålsenligt utformade. Regeringen har genom justitieminister Morgan Johansson klargjort att man inte avser att agera i enlighet med tillkännagivandet vare sig nu eller senare.

Till trots ändrade sig regeringen ett år senare, våren 2018, och intog riksdagens majoritetsståndpunkt, att försäljning av levande djur bör undantas från konsumentköplagen. ”Äntligen!”, ropade Djursverige. Riksdagens majoritet hade lyckats köra över regeringen och tvingat fram en ny ståndpunkt som den svenska regeringen i samband med att lagstiftningen förhandlas på EU-nivå. Polletten hade trillat ner och trycket blivit för stort. Det råder helt enkelt speciella omständigheter kring köp av levande djur. Konsumentköplagen reglerar vad som gäller när en privatperson köper en vara av en näringsidkare och den tar ingen hänsyn till att hästar är levande djur som påverkas av hur de hanteras. Ett fel som upptäcks inom sex månader anses vara ursprungligt och köparen har därmed rätt att lämna tillbaka varan.

Nu valde så den svenska regeringen att arbeta för att det blir ett undantag för köp av levande djur när den nya EU-gemensamma konsumentköplagen utformas.

En orsak, förutom riksdagens tillkännagivande, var att IMCO, EU:s utskott för den inre marknaden, har föreslagit att köp av levande djur ska undantas från lagstiftningen, eftersom det råder väldigt speciella omständigheter kring den typen av affärer.

I regeringens underlag till ny ståndpunkt går att läsa: ”Regeringen bedömer att detta kan vara en framkomlig väg för att säkerställa ändamålsenliga regler vid konsumentköp av levande djur i svensk rätt.” Detta skrev regeringen i maj 2018.

Men nu har frågan stött på patrull igen. Tyvärr. Oron bland djurägare ökar och frustrationen går inte att ta miste på. Detta efter att EU under våren meddelat att frågan om djur ska undantas i konsumentköplagen. Det skall återigen vara ett nationellt beslut, om det skall göras eller inte. Det är alltså dags för regeringen att på riktigt ta tag i frågan och lösa ut den.

Djur – hästar och hundar – är inte kylskåp. Se till att åtgärda omedelbart.

Cecilia Widegren (M)